

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ВИМІРИ

Медіафорум : аналітика, прогнози,
інформаційний менеджмент :
зб. наук. праць. – Чернівці :
Чернівецький нац. ун-т, 2023. –
Том 13. – С. 11-23

Mediarorum: Analytics, Forecasts,
Information Management:
Collection of Research Articles. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University, 2023. –
Vol. 13. – pp. 11-23

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2023.13.11-23>

УДК: 327.8 (510)+(51)

© Богдан Голянич¹

СПІВРОБІТНИЦТВО КИТАЮ З КРАЇНАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті здійснено дослідження геополітичних, економічних та безпекових інтересів Китаю в Центральній Азії на тлі глобального геополітичного протистояння в регіоні. Встановлено, що зовнішня політика Китаю щодо країн Центральної Азії спрямована на: дотримання принципів добросусідської дружби та мирного співіснування; здійснення взаємовигідної співпраці для сприяння загальному процвітання; поважання вибору людей усіх країн і невтручання у внутрішні справи інших країн; поважання незалежності і суверенітету та сприяння регіональній стабільності.

Особливу увагу приділено питанню безпеки та підтримання стабільності в регіоні, яка забезпечується в основному через Шанхайську організацію співробітництва. Розглянуто також питання співробітництва в енергетичній галузі. Державні компанії Китаю в регіоні сфокусували свій інтерес на енергетичній галузі, а особливо на Казахстані й Туркменістані – державах, що мають вагомий вуглеводневий потенціал та високі експортні і транзитні можливості. Китай шляхом залучення інвестицій до регіону посилює свій вплив, тим самим послаблює залежність країн регіону від Росії та урівноважує її політичну активність у регіоні.

За результатами першого саміту «Китай – Центральна Азія», проведеного 18 – 19 травня 2023 року в м. Сіань, лідери країн регіону схвалили політику «одного Китаю», підтримавши його політику

¹ Кандидат політичних наук, заступник начальника інституту Воєнної академії імені Євгенія Березняка, Україна. E-mail: holjanuch@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0003-0921-6142>.

щодо Тайваню, а також домовилися про активізацію двосторонніх відносин, розвиток транспортно-енергетичних і транспортно-логістичних комунікацій, збільшення експорту продовольчих товарів до КНР.

Ключові слова: Китай, країни Центральної Азії, Центрально-Азіатський регіон, зовнішня політика, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан.

China's Cooperation with Countries of Central Asia: Present and Prospects

The article examines China's geopolitical, economic, and security interests in Central Asia against the background of global geopolitical confrontation in the region. It has been established that China's foreign policy towards the countries of Central Asia is aimed at: observing the principles of good-neighboringly friendship and peaceful cooperation; implementation of mutually beneficial cooperation to promote general prosperity; respect for the choices of people of all countries and non-interference in the internal affairs of other countries; respect for independence and sovereignty and promotion of regional stability.

Special attention is paid to the issue of security and maintenance of stability in the region, which is ensured mainly through the Shanghai Cooperation Organization. The issue of cooperation in the energy sector was also considered. China's state-owned companies in the region have focused their interest on the energy industry, and especially on Kazakhstan and Turkmenistan – countries that contain significant hydrocarbon potential and high export and transit opportunities.

By attracting investments to the region, China strengthens its influence, thereby weakening the dependence of the countries of the region on Russia and balancing Russia's political activity in the region.

According to the results of the first summit «China - Central Asia», held on May 18-19, 2023 in the city of Xi'an, the leaders of the countries of the region approved the policy of «one China», supporting its policy towards Taiwan, and also agreed on the activation of bilateral relations, the development of transport energy and transport and logistics communications, increasing the export of food products to China.

Keywords: China, Central Asian countries, Central Asian region, foreign policy, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan.

Постановка проблеми. Після розпаду Радянського Союзу Центральна Азія завжди була в центрі уваги Китаю. В першу чергу це визначається геополітикою, адже Центральна Азія – це значна територія від Західно-Сибірської низовини до Памірських гір, від Алтаю до Каспійського моря. Між країнами Центральної Азії та сусідніми країнами – Китаєм, Росією, Афганістаном, Іраном, держави регіону сполучені залізницями та мережею автомобільних шляхів, що певною мірою нагадує відомий з давнини Шовковий шлях, що з'єднував Схід і Захід.

Геополітичні процеси в Центрально-Азіатському регіоні впливають на багатогранні політико-економічні відносини Китаю з Казахстаном, Киргизстаном, Таджикистаном, Туркменістаном та Узбекистаном. В цьому сенсі Центральна Азія є важливим геостратегічним фактором міжнародних відносин. Не випадково З. Бжезінський образно називав Центральну Азію «Євразійськими Балканами» (Brzezinski, 2017). Зазначені країни регіону розташовані в центрі євразійського континентального простору і є важливою сполучною ланкою поміж декількома стрімко зростаючими економіками, такими як Китай, ЄС, Індія, Росія, Японія.

Розвиток відносин між Китаєм та країнами Центральної Азії спрямований на реалізацію стратегічних інтересів сторін, на досягнення стабільності та процвітання Центрально-Азіатського регіону, на реалізацію мультиполяризації світу та встановлення нового міжнародного політичного та економічного порядку. Китай і країни Центральної Азії мають дуже тісні відносини інтересів у різних сферах, особливо в сферах політики, економіки та безпеки.

На тлі загострення протиріч між глобальними політичними гравцями Китаєм та США і ЄС, зміцнення політичних та економічних позицій Китаю в Центрально-Азіатському регіоні, транзитного та військово-стратегічного потенціалу Китаю, здатного вплинути на глобальну безпеку в світі, викликає науковий інтерес та зумовлює важливість і актуальність дослідження відносин Китаю з країнами Центральної Азії та його зовнішньополітичного впливу на регіон.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання щодо зовнішньої політики Китаю в Центральній Азії та його політико-економічного впливу на країни регіону висвітлюються в публікаціях багатьох українських та зарубіжних науковців. Серед українських науковців, публікації яких розкривають відносини між Китаєм та країнами Цен-

тральної Азії, варто згадати такі імена, як С. Даниленко, О. Гальона, А. Гончарук, М. Дорошко, О. Кожухар, І. Волошенко, С. Лимана, Т. Ляшенко, А. Морозюк, О. Цапко.

Зокрема, А. Морозюк, О. Цапко та А. Парфіненко досліджували питання формування зовнішньої політики Китаю щодо країн Центральної Азії на сучасному етапі, розглядаючи при цьому Центральну Азію як геостратегічний регіон у сучасному геополітичному протистоянні.

Вагомий вплив Китаю та інших країн на центральноазіатський регіон розкривається у ґрунтовних дослідженнях: З. Бзежинського, Ф. Буранеллі, Т. Ларюель, М. Майера, Н. Мегорана, А. Патнайка, Г. Фулера, Ван Гуанчжєня, Гуан Тяня, Яо Вана, Х. Кенні та інших. Однак, не дивлячись на проведену роботу дослідників, так і не було сформовано цілісного підходу до розуміння перспективних інтересів Китаю до центральноазіатського регіону.

14 — **Метою статті** є дослідження зовнішньополітичних стратегій Китаю в Центральній Азії в умовах протистояння із Заходом та розглянуто співробітництво з регіоном на сьогодні та в перспективі по трьом основним питанням: політичні відносини, економічні відносини і безпека.

Виклад основного матеріалу. Формування Китаєм власної зовнішньої політики відносно країн Центральної Азії почалося з середини 1990-х років, оскільки Китай довгий час не усвідомлював, що країни Центральної Азії будуть незалежними. До 1990-х років китайський уряд не мав глибоких стратегічних міркувань і припущень щодо країн Центральної Азії.

І лише в 1994 р. китайський уряд сформулював чітку зовнішню політику та бачення щодо країн Центральної Азії, а саме: дотримуватися принципів добросусідської дружби та мирного співіснування; здійснювати взаємовигідну співпрацю для сприяння загальному процвітання; поважати вибір людей усіх країн і не втручатися у внутрішні справи інших країн; поважати незалежність і суверенітет та сприяти регіональній стабільності.

Після здобуття країнами Центральної Азії незалежності, відносини між Китаєм і Центральною Азією на різних етапах мали різні акценти, що відображало конкретні вимоги відповідних стратегічних інтересів. Уряд Китаю спочатку планував вважати економічну та торговельну співпрацю проривом і першочерговим завданням розви-

тку відносин між Китаєм і країнами Центральної Азії. Але з певних об'єктивних причин розвиток економічних і торговельних відносин між двома сторонами був незадовільний, тому до середини 1990-х років Китай і його сусіди в Центральній Азії надали першочергову увагу вирішенню прикордонних питань.

Подальше співробітництво між Китаєм, Казахстаном, Киргизстаном, Таджикистаном й Узбекистаном в основному здійснювалось через так звану «Шанхайську п'ятірку», яка в 2001 р. переросла в Шанхайську організацію співробітництва та стала найбільшим за територією та населенням регіональним об'єднанням Євразії. Підписання «Угоди про зміцнення довіри у військовій області в районі кордону» (1996) та «Угоди про взаємне скорочення збройних сил у районі кордону» (1997) зблизило ці країни від загрози з боку Афганістану, де проходила громадянська війна. Завдяки успішному вирішенню прикордонного питання Китай і країни Центральної Азії підняли питання безпеки на новий рівень.

Важливим кроком для поглиблення співробітництва у сфері безпеки та підтримання стабільності в регіоні стало підписання країнами Шанхайської організації співробітництва «Шанхайської конвенції про боротьбу з тероризмом, сепаратизмом і екстремізмом», яка має велике значення для сприяння процесу миру та безпеки в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Країни зобов'язались дотримуватися цілей і принципів Статуту ООН, спільно боротися з тероризмом, сепаратизмом і екстремістськими силами.

Китай залишається найпотужнішою та найвпливовішою державою в організації, об'єктивно не зацікавлений у посиленні російської присутності в Центральній Азії. Пекін послідовно і дуже непомітно проводить через організацію свою експансію в регіоні, що рано чи пізно дасть йому політичні дивіденди і відкритим доступ до енергетичних ресурсів. Шляхом економічного залучення Китаю до регіональних процесів у Центральній Азії дає можливість йому послабити залежність країн регіону від Росії, тим самим урівноважити її політичну активність у регіоні.

В свою чергу, Центральна Азія для Пекіна представляє можливість для безпеки, політичних, економічних, енергетичних та національних інтересів та забезпечення своїх фінансових переваг. Китай має сильний інтерес до мирної, стабільної та процвітаючої Центральної Азії (Науф, 2016, 9-11).

Під час виступу Сі Цзіньпіна в Астані 16 вересня 2013 р. було оголошено про створення у Центральній Азії «Економічного поясу Шовкового шляху», який є частиною світової стратегії «Один пояс, один шлях». В основі проекту покладено формування економічних коридорів «Китай – Центральна Азія – Росія – Європа» та «Китай – Центральна та Західна Азія – Перська затока – Середземне море», які дозволили суттєво скоротити терміни доставки китайських вантажів в Європу. Так, за підсумками 2021 р. кількість трансєвразійських контейнерних потягів за маршрутом «Китай – Європа» сягнула 15 тис. (Rodgers, 2015, 13; China International Import Expo, 2022). Шляхом імплементації двосторонніх та багатосторонніх економічних та інфраструктурних проєктів основними напрямками партнерства визначено: енергетична та торгівельна галузь, інвестування транспортно-логістичної інфраструктури, створення в регіонах Центральної Азії, які є прикордонними з КНР, зони вільної торгівлі.

16

Державні компанії Китаю в регіоні сфокусували свій інтерес на енергетичній галузі, а особливо на Казахстані й Туркменістані – державах, що містять вагомий вуглеводневий потенціал та високі експортні і транзитні можливості. Китай забезпечує стабільність доступу до ресурсів вуглеводнів (Sulimanov, Beloglazov, 2018, 143-149). Важливою геостратегічною перевагою для Китаю є забезпечення постійного постачання енергоресурсів із Центральної Азії.

З'єднання країн Центральної Азії та Китаю через Трансазійський газопровід, дає змогу КНР задовольняти значну частину своїх потреб у вуглеводнях, а також зміцнити співробітництво Китаю з центрально-азійськими державами в нафтогазовій галузі та посилити вплив КНР в регіоні (Julian, 2018, 1-5). Особливо зростає зацікавленість китайського бізнесу в киргизьких енергетичних проєктах. Вкладення інвестицій в Киргизстан змусили його відмовитися від послуг «РусГідро» у спорудженні Верхньоаринської ГЕС та Камбаратинської ГЕС-1.

Значні запаси нафти і газу в Казахстані, Туркменістані та Узбекистані та алюмінію, хлопку, міді та чорних металів у Таджикистані зумовили важливість Центральної Азії для Китаю. Регіон посідає 10-те місце у світі за видобутком вугілля та 19-те за виробленням електроенергії. В регіоні сконцентровано 7,2% світових ресурсів нафти і 7% ресурсів газу. На його частку припадають великі поклади чорних, цвітних і рідкісних металів (Brif Research Group, 2020). Понад чверть

нафти, що добувається у Казахстані, видобуто за участю китайсько-го капіталу. Постійно відбувається поставка Казахстаном до Китаю сирої нафти, нафтопродуктів, руди кольорових та чорних металів. Основою туркменського експорту до КНР є природний газ, через це сальдо торгового балансу для Туркменістану позитивне: від 4,3 до 7 млрд. дол. США.

Відкритий у 2009 р. газопровід «Центральна Азія – Китай», став найбільшим інфраструктурним проектом Китаю, що об'єднав усі країни регіону. Він включає три паралельних лінії (А, В, С) загальною протяжністю майже 1900 км, які пролягають територією Туркменістану (забезпечує 80% постачань газу), Узбекистану й Казахстану з пропускною спроможністю 55 млрд. м³ газу на рік. Наразі ведеться будівництво четвертої лінії, до якої будуть приєднані Киргизстан та Таджикистан, а пропускна спроможність зросте до 95 млрд. м³ (Hydrocarbons-technology, 2021).

Наприкінці 1990-х років уряд Китаю підписав з Казахстаном угоду про розвідку нафти вартістю 9,5 мільярдів доларів США. Це найбільша закордонна інвестиція Китаю. Китай і Казахстан досягли домовленості про будівництво трубопроводу. Крім розробки нафтових родовищ у Казахстані, Китай також побудував тисячокілометровий нафтопровід, який з'єднав Атасу в західному Казахстані з китайським Алашанькоу в Синьцзяні. Цей нафтопровід не тільки має велике значення для китайського внутрішнього ринку, але може зіграти і певну зовнішньоекономічну та зовнішньополітичну роль, у випадку транспортування європейської нафти через Китай на ринки Японії та Південної Кореї.

У майбутньому передбачається, що Китай зможе відокремити розробку нафти від будівництва трубопроводів. Великі китайські компанії можуть конкурувати за будівництво південних і західних трубопроводів у Центральній Азії. Інженерне будівництво також є ефективним способом освоєння Китаєм енергетичних ресурсів Казахстану. Нафтогазові технології Китаю мають дуже високий рівень і вони цілком можуть конкурувати в Центральній Азії, оскільки Центральна Азія є величезним ринком контрактів на нафтогазові проекти та експорт нафтогазового обладнання.

Китай на тривалу перспективу отримав великих постачальників потрібних йому ресурсів. Значні обсяги нафти та кольорових металів, більше половини імпортованого газу Китай ввозить з цього ре-

гійону за зручними для нього цінами. До 2035 р. Центральна Азія може забезпечувати до половини всіх потреб Китаю в імпорті природного газу (Yu Xichao, 2014, 1-7).

Слід зазначити, що Китай для розвитку своєї атомної енергетики активно залучав Казахстан та Узбекистан. Протягом останніх 10 років у рамках відповідних проектів активно розвивалось китайсько-казахське та китайсько-узбецьке співробітництво щодо підготовки планів та їх практичної реалізації щодо видобутку та поставки казахського і узбецького уранового палива до Китаю. Таким чином, Узбекистан, як і його сусіди по регіону, перейшов до активної реалізації спільних із Китаєм масштабних проектів у промисловості та інфраструктурі. На сьогоднішній день в Узбекистані діють 70 представництв китайських компаній та понад 500 спільних підприємств, створених за участю китайського капіталу.

18 — Енергетичне співробітництво Китаю з країнами Центральної Азії призвело до конкуренції у сфері інвестицій США, Великобританії, Франції, Туреччини, Ірану, Японії та Росії. У Казахстані американські нафтові компанії досліджують 75 відсотків нових родовищ нафти. Росія в свою чергу має традиційно потужний вплив на регіон. Центральна Азія залишається основним регіоном боротьби великих держав за енергетичні ресурси (Sulimanov, Beloglazov, 2018, 143-149).

Іншим важливим напрямом співробітництва Китаю з країнами Центральної Азії є сільське господарство. З Киргизстаном та Таджикистаном є спільні напрями співробітництва у сільському господарстві. Наприклад, китайська компанія «Чжунтай» орендує 5 тис. га землі у Хатлонській області та вже вклала кілька десятків млн. дол. у створення текстильно-промислового парку, а Киргизстан має незвичну для регіону структуру агровиробництва та у значній кількості забезпечує Китай молоком.

Для підвищення оперативної сумісності сил в регіоні, Китай продовжує проводити спільні військові навчання та підготовку офіцерів для країн регіону. Протягом останніх років Пекін збільшив частку експорту своєї військової техніки в регіоні до 18%, що незрівнянно більше 1,5%, які він мав протягом 2010-2014 років. Йдеться про зброю, транспортні засоби, високотехнологічне обладнання, дрони. Збудувавши перші військові об'єкти в регіоні, Китай поклав початок військової присутності в Таджикистані, спільний кордон якого з Афганістаном сягає 1356 км і з Китаєм 476 км (Парфіненко, 2022).

Слід зазначити і те, що Китай останніми роками активно проводить політику щодо залучення місцевої молоді на навчання до Китаю. З кожним роком кількість студентів з Центральної Азії, які навчаються в Китаї тільки зростає. Велика кількість молоді з країн Центральної Азії прагне зв'язати своє майбутнє з Китаєм у зв'язку з економічною стабільністю країни. Осередком розміщення освітньої зони, орієнтованої на Центральну Азію, уряд Китаю прагне зробити місто Сіньцзян – автономний район на північному заході КНР. Вважається, що Китай засобами «м'якої сили», у разі успішної проведеної гуманітарної реформи, значно посилить свій вплив на регіон.

Посилення впливу у Центральній Азії та витіснення Росії з регіону спостерігається також і під час проведення 18 – 19 травня 2023 року в м. Сіань першого саміту «Китай – Центральна Азія». За результатами саміту лідери країн регіону схвалили політику «одного Китаю», підтримавши його політику щодо Тайваню, а також домовилися про активізацію двосторонніх відносин, розвиток транспортно-енергетичних і транспортно-логістичних комунікацій, збільшення експорту продовольчих товарів до Китаю.

За результатами проведення двосторонніх зустрічей під час саміту глав КНР, Казахстану, Киргизстану, Таджикистану, Туркменістану та Узбекистану укладено ряд договорів та домовленостей, а саме (Ярмоленко, 2023):

Китай – Казахстан: підписано 23 міждержавні та міжурядові документи щодо підтримки «політичної безпеки»; підписано угоду про взаємне звільнення від візових вимог, відповідно до якої громадяни однієї держави можуть перебувати на території іншої без візи протягом 30 днів; зміцнення співпраці щодо запобігання втручання та протидії «кольоровим революціям»; погоджено питання безперебійного функціонування нафтогону «Китай – Казахстан» та газогону «Китай – Центральна Азія»; подальший розвиток Транскаспійського міжнародного транспортного маршруту;

Китай – Узбекистан: підписано Спільну заяву та Програму розвитку всебічного стратегічного партнерства в нову епоху на 2023–2027 роки; забезпечення стабільної роботи газогону «Китай – Центральна Азія»; реалізація залізничного проєкту «Термез – Марі-Шариф – Кабул – Пешавар» для сполучення між Південною та Центральною Азією;

Китай – Таджикистан: готовність вивчити можливість надання Таджикистану кредитів для реалізації соціальних та інфраструктурних проєктів і спільного перероблення місцевих корисних копалин та виробництва продукції з високою доданою вартістю у Вільній економічній індустріальній зоні Таджикистану; проведення спільних антитерористичних навчань для спільних оперативних можливостей та спільної підтримки регіональної стабільності;

Китай – Киргизстан: підписання Спільної декларації про встановлення всеосяжного стратегічного партнерства в нову епоху; готовність поглиблення співпраці у сфері безпеки, зокрема щодо боротьби з «терористичними силами «Східного Туркестану», та підтримання співпраці в прикордонних регіонах;

Китай – Туркменістан: розширення співпраці в енергетичній, інвестиційній та гуманітарній сферах.

Висновки. За останні роки дипломатичну стратегію та тактику Китаю можна підсумувати як «дипломатія великої країни» та «дипломатія сусідніх країн». З одного боку, Китай прагне покращити дипломатичні відносини з США, Європою, Індією та Японією, з іншого боку, Китай надає пріоритет розвитку відносин із сусідніми країнами та проводить політику добросусідства та дружби.

Після ретельного аналізу політики Китаю щодо країн Центральної Азії можна виділити три основні напрями співробітництва Китаю з регіоном: політичні та економічні відносини, безпека.

З точки зору політичних відносин Китай має два сподівання: підтвердити свої позиції на міжнародній арені та ставлення країн Центральної Азії щодо тайванського питання. Так, Китай сподівається, що країни Центральної Азії підтримають послідовну позицію Китаю щодо тайванського питання та будуть протистояти будь-якій формі національного сепаратизму та стримуватимуть будь-які організації та сили від участі в сепаратистській діяльності одна проти одної в межах власних кордонів. З точки зору геополітики Китай не буде втручатися у внутрішні справи Центральної Азії.

В економічних відносинах Китай посилив свою енергетичну стратегію та поступово сформував стратегічну концепцію розвитку енергетичного співробітництва з Казахстаном.

З точки зору безпеки, у майбутньому Китай буде коригувати свою зовнішню політику відповідно до зміни навколишньої міжнародної

ситуації, але його дипломатична стратегія проти країн Центральної Азії не зміниться.

Країни Центральної Азії є західними сусідами Китаю з дуже довгими кордонами. В свою чергу, незалежність країн Центральної Азії дуже вигідна Китаю, оскільки прилеглі до Китаю Киргизстан, Таджикистан і Казахстан не становлять загрози Китаю, що сприяє зовнішній стратегічній стабільності та національній безпеці північно-західного регіону Китаю. Збільшуючи іноземні інвестиції, Китай сподівається стабілізувати ключові азійські держави, які мають вирішальне значення для безпеки його північно-західних регіонів.

Джерела та література:

1. Парфіненко, Анатолій. 2022. Центральна Азія як геостратегічний регіон у сучасному геополітичному протистоянні. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Випуск 15.

2. Ярмоленко, Віталій. 2023. Перший саміт «Китай – Центральна Азія» 18-19 травня: інтереси КНР та держав регіону. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/pershyy-samit-kytay-tsentralna-aziya-18-19-travnya-interesy-knr> (accessed September 28, 2023).

3. Brif Research Group. 2020. Economy of Central Asia. URL: <https://www.brif.kz/ekonomika-centralnoj-azii/> (accessed September 14, 2023).

4. Brzezinski, Zbigniew. 2017. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives, Ingram Publisher Services. 256 p.

5. China International Import Expo. 2022. China-Europe freight train trips reach 15,000 in 2021, a y-o-y jump of 22%. China International Import Expo Bureau. China International Import Expo. URL: <https://www.ciie.org/zh/en/news/exhibition/news/20220106/31136.html> (accessed September 12, 2023).

6. Hauff, L. V. 2016. A Stabilizing Neighbor: The Impact of China's Engagement in Central Asia on Regional Security. Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik. P. 9-11.

7. Hydrocarbons-technology. 2021. Central Asia-China Gas Pipeline, Turkmenistan to China. URL: <https://www.hydrocarbons-technology.com/projects/centralasiachinagasp/> (accessed September 14, 2023).

8. Julian, L. 2018. China's Growing Interests in Central Asia. Vol. 5. № 1. P. 1-5.
9. Rodgers, D. 2015. "Silk Road Economic Belt: Prospects and Policy Recommendations". China in the World Economy: working papers of international conference. P. 13.
10. Sulimanov, A., Beloglazov, A. 2018. Geopolitical interests of China in Central Asia. The Herald of Kazan Federal University. Political studies. № 1. P. 143-149.
11. Yu Xichao. 2014. China's Rise in Central Asia: Implications for EU Interests. European Institute for Asian Studies. № 1. P. 1-7. URL: http://www.eias.org/wp-content/uploads/2016/02/EU-Asia-at-a-glance-Yu_Xichao-China-Central-Asia.pdf

References:

1. Parfinenko, Anatolii. 2022. Tsentralna Aziia yak heostratehichnyi rehion u suchasnomu heopolitychnomu protystoianni. Visnyk Khar'kivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Vypusk 15.
2. Yarmolenko, Vitalii. 2023. Pershyi samit «Kytai – Tsentralna Aziia» 18-19 travnia: interesy KNR ta derzhav rehionu. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/pershyi-samit-kytai-tsentralna-aziya-18-19-travnja-interesy-knr> (accessed September 28, 2023).
3. Brif Research Group. 2020. Economy of Central Asia. URL: <https://www.brif.kz/ekonomika-centralnoj-azii/> (accessed September 14, 2023).
4. Brzezinski, Zbigniew. 2017. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives, Ingram Publisher Services. 256 p.
5. China International Import Expo. 2022. China-Europe freight train trips reach 15,000 in 2021, a y-o-y jump of 22%. China International Import Expo Bureau. China International Import Expo. URL: <https://www.ciie.org/zh/en/news/exhibition/news/20220106/31136.html> (accessed September 12, 2023).
6. Hauff, L. V. 2016. A Stabilizing Neighbor: The Impact of China's Engagement in Central Asia on Regional Security. Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik. P. 9-11.
7. Hydrocarbons-technology. 2021. Central Asia-China Gas Pipeline, Turkmenistan to China. URL: <https://www.hydrocarbons-technology.com/projects/central-asiachinagasp/> (accessed September 14, 2023).

8. Julian, L. 2018. China's Growing Interests in Central Asia. Vol. 5. № 1. P. 1-5.
9. Rodgers, D. 2015. "Silk Road Economic Belt: Prospects and Policy Recommendations". China in the World Economy: working papers of international conference. P. 13.
10. Sulimanov, A., Beloglazov, A. 2018. Geopolitical interests of China in Central Asia. The Herald of Kazan Federal University. Political studies. № 1. P. 143-149.
11. Yu Xichao. 2014. China's Rise in Central Asia: Implications for EU Interests. European Institute for Asian Studies. № 1. P. 1-7. URL: http://www.eias.org/wp-content/uploads/2016/02/EU-Asia-at-a-glance-Yu_Xichao-China-Central-Asia.pdf (accessed September 22, 2023).